

IJTIMOIIY PSIXOLOGIYA TARIYXI

Daribaev Atabay Baxit o'g'li

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti

Pedagogika psixologiya kafedrası amaliy psixologiya yo'nalishi 1-kurs student.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10779133>

Annotatsiya. Ushbu maqolaning maqsadi Ijtimoiy psixologiya fanining tarixini va uning rivojlanish yo'llarini bosqichma-bosqich o'rganishdir va Ijtimoiy psixologiya fanining rivoji uchun o'zining hissalarini qo'shgan olimlar va ularning fikrlari bilan tanishishdir.

Kalit so'zlari: Psixologiya, shaxs, Ijtimoiy psixologiya, jamiyat, xulq-atvor.

HISTORY OF SOCIAL PSYCHOLOGY

Abstract. The purpose of this article is to step-by-step study the history of the science of Social Psychology and the ways of its development, and to get acquainted with the scientists and their opinions who have made their contributions to the development of the science of Social Psychology.

Keywords: psychology, personality, Social Psychology, Society, behavior.

ИСТОРИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПСИХОЛОГИИ

Аннотация. Целью данной статьи является поэтапное изучение истории науки социальной психологии и путей ее развития и знакомство с учеными, внесшими свой вклад в развитие науки социальной психологии, и их мнениями.

Ключевые слова: психология, личность, социальная психология, общество, поведение.

Biz bilamiz Psixologiya fani tarixi uzoq o'tmishga borib taqaladi. Psixologiya fani 1879-yili Vilgelm Vundt tomonidan Lepsik universitetida birinchi bor Eksperiment laboratoriyaning tashkil etilishi bilan mustaqil fan sifatida e'lon qilindi. Lekin Psixologiya fani unnan ilgari ham bor bo'lganligi uning falsafa fani tarkibida rivojlanganligini bilamiz. Ana shunday Ijtimoiy psixologiyaning bir yo'nalishi bo'lgani uchun u bilan bir xil rivojlangan.

Bunga misol Amerikalik olim S.Olport ijtimoiy Psixologik g'oyalarning yaratilishi va rivojlanishi falsafa bilan, uning ko'zga ko'ringan arboblardan hisoblangan Platon nomi bilan bog'liq deb yozgan edi. Platon o'zining "Davlat va Qonunlar" ¹ deb nomlangan dialoglarida shaxsning jamiyat bilan aloqasi masalasiga to'xtalib, jamiyat individga nisbatan o'zgarimas bir birlikka, uning taraqqiyoti jamiyat rivojlanishi qonunlariga bo'ysinadi, degan fikrni himoya qilgan.

Unga qarshi fikrni Aristotel bayon etib, individni barcha ijtimoiy o'zgarishlarning sababchisi, chunki unda, imkon beruvchi psixologik tizimlar bor, deb yozadi. Bunnan ko'rinadi ki Psixologiya fanining rivojlanishida o'z hissasini qoshgan olimlar usha davrda ijtimoiy psixologiya rivojlanishida dastlabki ma'lumotlarni berib o'tkan.

Ulardan keyingi – yangi davr faylasuflari – Gobbs, Gelvetsiy, Lokk, Russo, Gegel, Makiavelli, Sharq faylasuflaridan Abu Rayhon Beruniy, Al-Farobiyalar ham barcha asarlarida shaxs va jamiyat qarama-qarshiliklarini ilmiy asosda izohlashga uringanlar, lekin hech qaysisi bu muammoni ijtimoiy – psixologik muammo darajasiga ko'tara olmadilar.

Ijtimoiy psixologiya fanini faylasuflar bilan bir qatorda sotsiyoliklar ham o'rgangan.

Sotsiologiyaning asoschilari hisoblangan Ogyuns Kont, Gerbert Spenser va boshqalar jamiyatdagi ijtimoiy xodisalarni o'rganish uchun albatta o'ziga xos, ayrim psixologik holatlarni o'rganmoq lozim, degan fikrni qat'iy turib isbot qildilar. Ular har bir ijtimoiy voqeada ruhiy hodisalar borligini isbot qilishga urindilar.

Masalan, fransuz sotsiologi Gabriyel Tard har bir individda ijtimoiy fakt borligini, bu narsa uning miya doirasidagini emas, balki bir qancha miyalar aloqasi tufayli mavjuddir, deb hisoblaydi. Ijtimoiy xulq-atvor modeli, uning fikricha, doimo individlar aro munosabatni o'z ichiga olib bunda bir individ boshqa individga doimo taqlid qiladi, shuning uchun ham shaxsni o'rganish boshqa shaxslarni inkor qilmasligini talab qiladi.

Keyinchalik XX asrning boshida Ijtimoiy xulq-atvor instiklari nazariyasi Angliyada shakllandi. Uning asoschisi ingliz psixologi Vilyam Magduall bo'lib, u o'zining 1908- yilda yozgan "Ijtimoiy psixologiyaga kirish"² kitobidagi inson xulq-atvorining motivi yoki uni harakatka keltiruvchi kuch instinklardir deb yozgan. Ham shu yili Amerikalik sotsiolog E.Ross ijtimoiy Psixologiya darsligini nashirdan chiqardi. Ham shu yili ijtimoiy psixologiya tarixida katta yangilik yani ijtimoiy psixologiya fani mustaqil fan sifatida tan olindi. Ham keyinchalik bu fanga bo'lgan e'tibor yanada kuchaydi.

Shu singari bizning yurtimizda ham bu fanga bo'lgan e'tibor juda ham kuchaydi bu yorqin ko'rinishi sifatida O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisining IX sessiyasida Respublika Prezidenti I.A.Karimov Oliy ta'limni isloh qilishda va malakali kadrlarni tayyorlashda sotsial psixologiyaning fan sifatida alohida o'rni borligiga jamoatchilik diqqatini qaratdi.

Darhaqiqat, yetuk kadr bo'lish uchun shaxs nafaqat o'z iqtidori, bilimi va saviyasini oshirishi zarur, balki jamiyatda turlicha sotsial munosabatlar tizimiga tayyor bo'lmog'i, sotsial faoliyatni boshqarishning ilmiy qonuniyatlari va qoidalarini mukammal egallamog'i zarur.

REFERENCES

1. V.M. Karimova, O.E. Hayitov, N.Sh. Umarova
2. Sotsial Psixologiya
3. O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti uslubiy Kengash tomonidan 5210200 – Psixologiya (sport) ta'lim yo'nalishi talabalari uchun darslik sifatida tavsiya etilgan.
4. <https://arxiv.uz/uz/documents/referatlar/psixologiya/ijtimoiy-psixologiyaning-yuzaga-kelishi-va-rivojlanishi>
5. SAGINDIKOVA N. RESPONSIBILITY AND ITS MANIFESTATION IN YOUTH PSYCHOLOGY.
6. Nargiza S. STUDENTS'SELF-CONFIDENCE AND MOTIVATION FEATURES IN THE EDUCATIONAL ACTIVITY //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2016. – T. 4. – №. 9.
7. Сагиндикова Н. Д. Ж. ОСОБЕННОСТИ САМОУВЕРЕННОСТИ СТУДЕНТОВ //PSIXOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет. – №. 2. – С. 100-102.
8. Сагиндикова Н. Ж. К вопросу об ответственности студентов в учебной деятельности //Казанский педагогический журнал. – 2014. – №. 5 (106). – С. 155-162.

9. Н. РАЗРАБОТКА СТРУКТУРНОЙ СТРУКТУРЫ ГЕНДЕРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ ПЕДАГОГА //Академические исследования в современной науке. – 2023. – Т. 2. – №. 24. – С. 169-174.
10. Сагиндикова Н. ПСИХОЛОГИЯДА “ЛОКУС ТЕКСЕРИЎ” КОНЦЕПЦИЯСИНЫҢ ИЗЕРТЛЕНИЎИ Сагиндикова Н.Ж //ВЕСТНИК КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ БЕРДАХА. – 2016. – Т. 31. – №. 2. – С. 58-60.
11. Сагиндикова Н. Д. Ж. ОСОБЕННОСТИ САМОУВЕРЕННОСТИ СТУДЕНТОВ //PSYCHOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет. – №. 2. – С. 100-102.
12. Сагиндикова Н. Ж. Психологияда ижтимоий масъулиятнинг ўрганилиши //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 2. – С. 41-46. Сагиндикова Н. Ж. УУК: 370.153 ТАЛАБАЛАРДА МАСЪУЛИЯТ ХУСУСИЯТИНИНГ НАМОЁН БУЛИШИ //ХАБАРШЫСЫ. – С. 58.
13. Sagindikova N. J. THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF GENDER RESPONSIBILITY //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – С. 127-130.
14. Sagindikova N. J. FACTOR ANALYSIS OF GENDER CHARACTERISTICS OF STUDENTS'RESPONSIBILITY FOR LEARNING ACTIVITIES //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – Т. 6. – №. 2. – С. 3388-3395.
15. Сагиндикова Н. Ж. Психологияда ижтимоий масъулиятнинг ўрганилиши //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 2. – С. 41-46.
16. Sagindikova N. J. THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF GENDER RESPONSIBILITY //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – С. 127-130.
17. Сагиндикова Н. РАЗРАБОТКА СТРУКТУРНОЙ СТРУКТУРЫ ГЕНДЕРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ ПЕДАГОГА //Академические исследования в современной науке. – 2023. – Т. 2. – №. 24. – С. 169-174.
18. SAGINDIKOVA N. RESPONSIBILITY AND ITS MANIFESTATION IN YOUTH PSYCHOLOGY.
19. Sagindikova N. J. RESEARCHING THE ESSENCE OF GENDER IN PSYCHOLOGY //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 999-1003.
20. Sagindikov J. N. TAKE RESPONSIBILITY IN STUDENT LIFE //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 1038-1042.
21. Sagindikova N. J. RESEARCHING THE ESSENCE OF GENDER IN PSYCHOLOGY //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 999-1003.
22. Daribaev A., Sagindikova N. HISTORY OF PSYCHOLOGY //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 1162-1166.
23. Хожамуратов К. Б. МАҲОБАТЛИ РАНГТАСВИР АСАРЛАРИНИНГ МАЪНАВИЙАҲАМИЯТИ //Ученый XXI века. – 2022. – №. 2 (83). – С. 31-33.
24. Bazarbaevich K. K. THE SPIRITUALITY OF MAHOBATLI PAINTING WORKS IMPORTANCE //Archive of Conferences. – 2021. – С. 224-227.

25. Xojamuratov Q. B. ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF FINE ARTS IN SCHOOLS //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 333-336.
26. Bazarbaevich X. K. TASVIRIY SAN ‘AT DARSLARIDA TALABALARNI MUSTAQIL TA ‘LIM OLISH FAOLIYATIGA YO ‘NALTIRISH METODLARI //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – T. 3. – №. 2. – C. 526-529.
27. Xojamuratov K. B. THE FOUNDATIONS AND FORMATION OF PAINTING IN THE FINE ARTS OF KARAKALPAKSTAN IN THE 1970S AND 1980S //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 341-345.
28. Venera M. Socio-Psychological Features of Relationships of Children and Their Parents //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – T. 3. – №. 8. – C. 151-152.